

ORTAOKUL MÜZİK DERSİNİN KÜLTÜR AKTARIMI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

AN ANALYSIS OF MIDDLE SCHOOL MUSIC LESSONS IN THE CONTEXT OF CULTURAL TRANSMISSION

Hamza ÜSTÜN*-Erkan DEMİRTAŞ**

ÖZ: Kültür, bir toplumun tüm özelliklerinin birleşiminden oluşan, yaşam biçimlerini, geleneklerini, inançlarını kapsayan büyük bir olgudur. İnsanlar ilk olarak aileleri ve yakın çevreleri ile etkileşime girerek kültürel farkındalıklarını arttırmaktadır. Örgün eğitimin başlaması ile kültür aktarımı, okul yaşantısıyla sistematik bir şekilde ilerlemeye devam etmektedir. Bu ilerlemenin en önemli yürütücüleri Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan öğretim programını uygulayan öğretmenlerdir. Nitel araştırma yaklaşımıyla yürütülen çalışma, ortaokul müzik dersinin kültür aktarımındaki durumunu belirlemeyi amaçlamaktadır. Veriler görüşme ve doküman analizi teknikleri ile toplanmıştır. Bu kapsamda ortaokul seviyesinde eğitim veren yirmi müzik öğretmenin görüşlerine başvurulmuş, öğretim programı ve ders kitapları incelenmiştir. Elde edilen görüşler belirlenen temalara göre analiz edilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde, öğretim programının kültürel öğeleri aktarımı açısından yeterli düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ders kitaplarında yer alan kültürel öğeleri içeren örneklendirmelerin sayılarının az olduğu, öğretmenlerin de kültürel öğeleri aktarmada yetersizliklerinin bulunduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin kültürel öğelere karşı tutumlarının yeterli düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar neticesinde, kültürel öğelerin aktarımında müzik dersi ve öğretim programına ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Müzik eğitimi, kültür, kültürel aktarım, öğretim programı, öğretmen

ABSTRACT: Culture is a significant phenomenon that combines all the characteristics of a society, including lifestyles, traditions, and beliefs. People first increase their cultural awareness by interacting with their families and immediate environment. With the start of formal education, cultural transmission continues to progress systematically through school life. The most critical executors of this progress are teachers who implement the curriculum published by the Ministry of National Education. The study, conducted with a qualitative research approach, aims to determine the status of middle school music lessons in culture transfer. Data were collected through interview and document analysis techniques. In this context, the opinions of twenty music teachers teaching at the secondary school level were consulted, and the curriculum and textbooks were examined. In this context, the opinions of twenty music teachers teaching at the secondary school level were consulted, and the curriculum and textbooks were examined. The opinions obtained were analyzed and explained according to the determined

* Dr. Öğr. Üyesi-Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı / Tokat-ustunhamza@gmail.com (Orcid: 0000-0001-8084-7946)

**Dr.-Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi İcra Sanatları Fakültesi / Ankara-dr.erkandemirtas@gmail.com (Orcid: 0000-0002-4357-6697)

themes. As a result of the findings, it was concluded that the curriculum needed to be revised to transfer cultural elements. It was determined that the number of exemplifications, including cultural elements, in the textbooks needed to be higher and that teachers needed to have more in conveying cultural elements. It was concluded that students' attitudes towards cultural items needed to be sufficient. Suggestions were made regarding the music lesson and curriculum in the transfer of cultural elements.

Keywords: Music education, culture, cultural transfer, curriculum, teacher

Giriş

Dünya asırlardır var olan binlerce kavime ev sahipliği yapmıştır. Bu kavimler zamanla millet olma yolunda kendini geliştirmiş, birlikte yaşayarak bir toplum kurmaya çalışmışlardır. Günümüzde bu milletlerin varlığı, yaşamları ve gelenekleri bıraktıkları kültürel miras sayesinde anlaşılabilir. Kültüre dair izler, günümüz dünyasını aydınlatmakla kalmayıp, geleceğe de ışık tutmaktadır. Kültür, bir topluluğun yaşam biçiminin tamamı (Tanrıverdi, 2018: 595) veya millet kimliğini oluşturan unsurların tümü (Acar, 2019: 395) olarak tanımlanabilir. Kültür, bir toplumun tarihsel süreç boyunca ürettiği yazılı ve sözlü değerlerdir. Bu tarihsel süreçte üretilen kültürel ve sanatsal eserler içerisinde günümüze ulaşabilen eserler müzelerde sergilenmektedir. Eserler ait oldukları döneme ilişkin yaşam biçimleri, giysileri, süslenmeleri, mimari öğeleri hakkında bizlere bilgiler sunmaktadır. Bugün eserlere bakan bir kişi o dönemin insanların inandıkları kutsal değerleri, toplum yaşantısını, kadın-erkek ilişkilerini, yönetim biçimlerini okuyabilme fırsatına erişmektedir (Soysaldı, 2018: 306). Kültürün gelen yeni kuşaklara iletilmesi ise kültür aktarımı sayesinde olmaktadır.

Melanlıoğlu (2008: 65) kültür aktarımını, milletin tamamına ait kültürel öğelerin yeni kuşaklara anlatılması, kavratılması ve benimsetilmesi olarak açıklamıştır. Var olan bir kültürü sonraki kuşaklara iletmek, o kültürün canlı kalıp yaşaması için çok önemli bir husustur. Toplum, sahibi olduğu ve genel olarak kabul görülen değerleri, yeni kuşaklara aktararak, gerçekte toplumun idealleştirdiği bireyi yaratmaktadır. Topluma ve değerlerine uyumlu bu yeni insan, kültürel değerleri ve yargıları öğrenerek uygulamakta ve sosyal bir varlık olmaya doğru ilerlemektedir (Sertkaya, 2010: 20).

Kültürün yeni nesillere aktarılmasında eğitimin ve okulun etkisi ise büyüktür. Kültürün aileden başlayarak oluşan bir değerler bütünü olduğu, ailenin kültür oluşumunda temel değerlerin verildiği yer olduğu söylenebilir. Kültür aktarımı aileden sonra eğitim yolu ile okullara taşınmaktadır (İnanç, 2004: 32). Toplumsal gerçekleri yeniden düzenleme işlemi okullarda gerçekleşmektedir. Aile bu gerçekleri aktarmada kimi alanlarda yetersiz kalabilir. Okul, çocuklar üzerinde ekonomik, ideolojik, sosyal, siyasi, estetik ve ahlaki bir takım değer yargılarını geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu değer yargılarının tamamı kültürdür (Celkan, 2005: 13; Kula, 2017: 12). Literatürde gerçekleştirilen çalışmalarda okulun kültür

aktarımında ne kadar önemli bir unsur olduğu gösterilmektedir. Bay (2018) okul öncesi dönemde milli oyunların kültürel aktarımdaki rolünü incelemiştir. 38 farklı milli oyun, okul öncesi dönemdeki çocuklara bir yıl boyunca oynatılmıştır. Araştırma sonucunda milli oyunların kültürel aktarımda okul öncesi çocukları üzerinde ilgi ve algı düzeylerinde anlamlı farklılıklar oluşturduğu tespit edilmiştir. Kültür aktarımının eğitim alanındaki önemine ilişkin, Türkçe öğretiminde (Melanlioğlu, 2008; Bulut, 2013), sosyal bilgiler eğitiminde (Gürel ve Çetin, 2018; Bülbül, 2016; Sertkaya, 2010), yabancı dil öğretiminde (Memiş, 2016), okul öncesi eğitimde (Mert vd., 2013; Öztürk vd., 2021) ve eğitim yönetimi (Kula, 2017) alanlarında çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Okullarda gerçekleştirilen bu kültürel aktarımın parçalarından biri de müzik aracılığı ile gerçekleşen kültürel aktarımdır. Müzik dersleri, ülkemizin barındırdığı kültürel öğeleri, genç kuşaklara aktarmada kilit vazife üstlenmektedir. Anadolu coğrafyasında asırlardır varlığını sürdüren Türk milleti, derin ve zengin müziksel mirasa sahiptir. Geçmişten bugüne, müziğe ait türetilen bir olgunun, kültürel aktarım için gerekli olan görsel bir karşılığı bulunmaktadır. Genel olarak müzik, kendi içerisinde asırlardır gelişen bir sistemler bütünüdür (Ayhan, 2015: 81). Müziğin doğuşu, insanlığın doğuşu kadar eskidir. İnsanoğlu var olduğu günden beri çevresindeki sesler ile etkileşim haline girmiş ve bu sesler ile çevresine birtakım şeyler anlatmaya çalışmıştır. Hayvan kemiklerine delikler delerek kullanılan düdüklü, tahtaları sürterek oluşturdukları enstrümanlar, bizlere eski insanların müziği nasıl kullandıklarını göstermektedir. Eski çağlarda dini törenlerde de müziğin kullanıldığı görülmektedir (Küçüköncü, 2010: 1).

Eski çağlardan günümüze gelene değin asırlardır değişim ve dönüşüme uğrayan müzik kültürümüz, birçok alanda günümüze yansımıştır. Sözlü gelenek, kültürel belleğin muhafazası, sözlü metinler, ritüeller, halk dansları, oyunlar, geleneksel giysiler, çalgılar ve daha birçok kültürel araç müzik alanı içerisinde bulunmaktadır. Bugün karşımıza ayrı ayrı sanat dalları olarak da çıkan bu öğeler, müzikal kültürümüzde önemli yere sahiptir (Akin, 2018: 104). Bahsedilen tüm bu kültürel birikimin de müzik dersleriyle gelecek nesillere aktarılmasının önemli bir hedef olduğu söylenebilir.

Ortaokul müzik dersleri Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2018 yılında yayımlanan öğretim programı aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Ortaokul müzik dersi öğretim programının genel amaçları, ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve disipline sahip, yaşam içerisinde ihtiyaçlarına yönelik sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal beceri ve estetik duyguları gelişmiş, belirlenen özellikleri etkin bir şekilde kullanan bireyler yetiştirmek olarak belirlenmiştir (MEB, 2018).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2017 yılında Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Müdürlüğü aracılığı ile "Öğretmen Mesleği Genel Yeterlikleri" başlıklı bir çalıştay gerçekleştirilmiştir. Bu çalıştayın sonuç bildirilerine göre kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim, öğrenciyi tanıma, öğrenme ve

öğretme süreci, öğrenmeyi gelişimi izleme ve değerlendirme, okul aile toplum ilişkileri ve içerik bilgisi olmak üzere toplam 6 ana yeterlik alanı belirlenmiştir. Bu yeterliklerle ilişkili 31 alt yeterlik ve 233 performans göstergesinde oluşan öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri belirlenmiştir (MEB, 2017).

Şekil 1. Öğretmen yeterlikleri (MEB, 2017).

Bir toplumun en önemli unsuru olan kültürün, bir sonraki kuşaklara aktarılmasında öğretmenin rolü büyüktür. Bu sebeple öğretmen sosyal yönden kendini geliştirmelidir. Kültürün önemini iyi anlayan öğretmen, çeşitli deneyimlere, dillere ve kavramlara hâkim olmanın, çocukların öğrenmelerini geliştireceğini bilir. Bu bilinçteki bir öğretmen, farklı kültürlerden gelen öğrencileri deneyimi ve bilgisi aracılığı ile okula ve topluma kazandırır (Başbay ve Bektaş, 2010: 39).

Gelecek nesillerin yetiştirilmesinde eğitim-öğretim sisteminin önemi tartışılmazdır. Toplumlar kendi geleceklerini bugünden yaptıkları planlamalarla ve bu sistem ile şekillendirmeye çalışır. Süreç öğretim programlarıyla planlanır, ders kitaplarıyla şekillendirilir kuşkusuz öğretmenlerle hayata geçirilir. Bu bağlamlardan hareketle araştırmanın amacı, müzik öğretim programında yer alan kültür aktarımı ile ilişkili unsurların ve konu ile ilgili öğretmen görüşlerinin incelenmesidir. Araştırmanın ana problem cümlesi "Ortaokul müzik dersi öğretim programının kültür aktarımındaki yeri ne düzeydedir?" olarak belirlenmiştir. Bu problemin çözümünde yararlanılacak alt problemler ise şu şekildedir;

1. Ortaokul müzik öğretim programı kültürel öğeler açısından ne düzeydedir?

2. Ortaokul müzik ders kitapları kültürel öğeler açısından ne düzeydedir?

3. Öğretmenlerin kültür aktarımı bağlamında müzik dersine ilişkin görüşleri nasıldır?

1. Yöntem

1. 1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, ortaokul müzik dersinde yer alan kültür aktarımı ile ilişkili unsurlar ve konu ile ilgili öğretmen görüşleri nitel araştırma yaklaşımı ile incelenmiştir. Nitel araştırma, özelden genele varan bir yaklaşımla, araştırılmak istenen olgunun doğal ortamında, katılımcıların bakış açılarını yorumlama üzerine odaklanan araştırma biçimidir (Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011: 96). Problemin çözümüne ilişkin gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi yöntemler belirleyen, önceden bilinen ancak fark edilmeyen problemleri gerçekçi bir şekilde ele alan süreci temsil eder (Seale, 1999). Araştırma deseni ise durum çalışması olarak belirlenmiştir. McMillan (2000) durum çalışmalarını “bir ya da daha fazla olayın, ortamın, programın, sosyal grubun ya da diğer birbirine bağlı sistemlerin incelendiği yöntem olarak tanımlamaktadır” (Büyükoztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2016: 260). Bu çalışmada yürürlükteki müzik dersi gerçekleşmiş bir durum olarak değerlendirilmiştir.

1. 2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu amaçsal örnekleme ile belirlenmiştir. “Amaçsal örnekleme seçkisiz olmayan bir örnekleme yöntemi olup çalışma amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilmesiyle araştırma yapılmasını sağlar” (Büyükoztürk vd., 2016: 90). Çalışma grubu oluşturulurken ulaşılabilirlik ve gönüllük esasları göz önüne alınmıştır. Buna göre Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı ortaokullarda görev yapan yirmi müzik öğretmeni çalışma grubunu oluşturmuştur. Öğretmenlerin 12’si Ankara, 8’i ise Tokat’ta görev yapmaktadır. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlere araştırmaya katılımcı olmalarına yönelik ön bilgilendirme yapılmıştır. Çalışma grubuna ait veriler Tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubu

Cinsiyet	Erkek		Kadın	
	12		8	
Yaş	22-26	27-32	33-39	40 ve üstü
	8	7	4	1
Öğrenim durumu	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlik
	16	4	-	-
Mezuniyet	Eğitim Fak.	Konservatuvar	GSF	MSSF

	12	5	3	-
Hizmet süresi	1-8	9-18	19-28	29 ve üstü
	9	7	3	1

Çalışma grubuna ait bilgilere bakıldığında erkek öğretmenlerin sayısının fazla olduğu, 22-26 yaş aralığında en çok öğretmenin bulunduğu ve öğretmenlerin çoğunlukla lisans mezunu oldukları görülmektedir. Mezun olunan okul durumunda da ağırlığın eğitim fakültesi olduğu belirlenmiştir. 1-8 yıl aralığında hizmet süresi yoğunluktadır.

1. 3. Verilerin Toplanması

Araştırma müzik dersi öğretim programı ve ders kitabı içerikleri ile uygulayıcı konumundaki müzik öğretmenlerinin görüşleri alınarak yürütülmüştür. Bunun için görüşme ve doküman analizi veri toplama teknikleri kullanılmıştır.

Görüşme tekniği, kişilere yaşamlarıyla ilişkili sorular yöneltilerek bu cevapların detaylı bir şekilde analiz edilmesine dayanan bir sohbet ve iletişim biçimidir. Yapılandırılmış olandan yarı yapılandırılmış olana tüm görüşme biçimleri araştırmacı ve katılımcı arasında etkileşimli bir süreci içerir. Görüşme tekniğinin ana amacı, genellikle bir hipotezi test etmek değildir. Bunun aksine diğer insanların deneyimlerini ve bu deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarını anlamaya çalışmaktır (Türnüklü, 2000: 544; Yıkılmış, 2020: 184).

Öğretmen görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile elde edilmiştir. Belirlenen konu ile ilgili katılımcıya derinlemesine sorular sorma, edinilen cevapta belirlenen yerlere ilişkin soruyu tekrarlama ile sorunu daha açık hale getirme yönleri ile görüşme yöntemi çok faydalı bir yöntemdir (Çepni, 2009: 36). Görüşme formunun kapsam geçerliliğini belirleyebilmek için Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesinde görevli iki öğretim üyesinin görüşleri alınmıştır. Bu kapsamda görüşmeler için beş soru hazırlanmıştır. Görüşme formunun ilk bölümünde katılımcıların cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, mezuniyet ve hizmet sürelerine ait demografik bilgiler toplanmıştır. Yüz yüze gerçekleştirilen görüşmeler yaklaşık yirmi dakika sürmüştür.

Ortaokul müzik dersinin kültür aktarımı bağlamında incelenmesi için, öğretmen görüşlerinin yanında doküman analizi ile toplanan Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2018 yılında yürürlüğe giren öğretim programı ve ortaokul müzik ders kitapları incelenmiştir.

1. 4. Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile elde edilen veriler metin haline getirilmiştir. Elde edilen metinler araştırma teması olan kültürel aktarım başlığı altında incelenmiştir. Görüşmeler kültürel aktarım temasına göre araştırmacılar tarafından analiz edilerek açıklanmıştır. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlere, Ö1, Ö2, Ö3 gibi kodlar verilerek

cevapları yazılmıştır. Araştırma sonucunda oluşturulan rapor görüşme yapılan bir öğretmene okutularak fikri alınmıştır.

Doküman analizi ile elde edilen öğretim programı ve ortaokul müzik dersi kitapları MEB tarafından yayınlandığından resmi belge niteliği taşımaktadır. Nitel araştırmalarda güvenilirlik, farklı araştırmacılarında aynı şekilde tekrar ettiğinde benzer araştırma sonuçlar elde etmesi ile ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu sebeple farklı araştırmacılar tarafından incelendiklerinde de benzer sonuçlar vereceğinden, bu araştırma probleminin çözümü için güvenilir araçlar olduğu söylenebilir. Bu bakımdan öğretim programı ve ders kitaplarında yer alan kazanım ve konular kültürel miras teması özelinde incelenmiş ve raporlaştırılmıştır.

Yıldırım ve Şimşek (2021) nitel araştırmalarda geçerliliği arttırmak için birden fazla veri türünün kullanılmasını ve araştırma sürecinde kendisinden veri toplanan bir kişiye araştırma raporunun okutularak fikrinin alınmasını önermektedir. Bu çalışma hem yazılı belgeler hem de öğretmen görüşleri alınarak yürütülmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşme formu uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Araştırma raporu katılım göstermiş olan bir öğretmene okutulmuş ve fikri alınmıştır. Bu sebeplerle araştırmanın geçerli ve güvenilir düzeyde olduğu söylenebilir.

1.5. Araştırma Etiği

Bu araştırmaya, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Komisyonunun 232319 sayılı kararı ile izin verilmiştir.

2. Bulgular

Bu bölümde çalışma kapsamında gerçekleşen ortaokul müzik dersi öğretim programı ve ortaokul müzik ders kitaplarının bulgularına yer verilmiştir. Bu programın yürütücüleri olan öğretmenlere, kültürel aktarımın müzik dersindeki durumunu belirlemeye ilişkin yöneltilen sorulara verdikleri cevaplar incelenmiştir.

2. 1. Öğretim Programına İlişkin Bulgular

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2018 yılında yayımlanan ve ülkemizdeki tüm ortaokullarda kullanılan müzik dersi öğretim programı dört ana öğrenme alanını içermektedir. Bunlar, dinleme-söyleme, müziksel algı ve bilgilenme, müziksel yaratıcılık ve müzik kültürü öğrenme alanlarıdır (MEB, 2018). Belirlenen bu alanlarla ilişkili ortaokul müzik dersi için toplam doksan dört kazanım belirlenmiştir. Ortaokul müzik dersi öğretim programında yer alan kültür aktarımı ile ilişkin kazanımlar belirlenmiştir. Bu kazanımlar ve öğrenme alanları şu şekildedir.

- İstiklal Marşı'nı anlamına uygun söylemeye özen gösterir. (Dinleme-söyleme)
- Belirli gün ve haftalar ile ilgili müzik etkinliklerine katılır. (Dinleme-söyleme)
- Türk müziğinin makamsal yapısını fark eder. (Dinleme-söyleme)

- İstiklal Marşı'nın tarihsel sürecini milli ve manevi değerlerle ilişkilendirir. (Müzik kültürü)
- Milli birlik ve beraberlik duygusunu güçlendiren marşlarımızı doğru söyler. (Dinleme-söyleme)
- Yurdumuza ait başlıca müzik türlerini ayırt eder. (Müzik kültürü)
- Yurdumuza ait müzik türlerinin kültürümüzün bir değeri ve zenginliği olduğunu fark eder. (Müzik kültürü)
- Türk müziği kültürünü tanır. (Müzik kültürü)
- Atatürk'ün sevdiği türkü ve şarkıları tanır. (Müzik kültürü)
- Yurdumuza ait müzik türlerinden eserler seslendirir. (Dinleme-söyleme)
- Atatürk'ün müziğin geliştirilmesine verdiği önemi açıklar. (Müzik kültürü)
- Türkülerin yaşanmış öykülerini araştırır. (Müzik kültürü)
- Türk toplum ve topluluklarının müzik kültürlerinden uygun örnekleri dinler. (Dinleme-söyleme)
- Mahalli sanatçıları araştırır. (Dinleme-söyleme)
- Türk müziği biçimlerini tanır. (Müzik kültürü)

Görüldüğü gibi ortaokul müzik dersi öğretim programında toplam on beş adet kültür aktarımı ile ilişkili kazanım bulunmaktadır. Kazanımların tamamının dinleme-söyleme ve müzik kültürü öğrenme alanları ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu kazanımlar sınıf seviyelerine göre ayrılmış, sarmal öğretim tekniği ile her seviyede geliştirilerek büyütülmüştür.

2. 2. Ders Kitaplarına Yönelik Bulgular

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan ve ülkemiz çocuklarına ücretsiz olarak dağıtılan kitaplar her yıl güncellenmektedir. Çalışma grubuna yöneltilen ikinci soru olan "Ders kitaplarında yer alan kültürel öğeler sizce ne düzeyde?" sorusuna yönelik ilk olarak kitaplardaki kültürel öğelerin incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf müzik ders kitapları içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Kitaplarda yer alan kültürel öğelere ilişkin bilgiler tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. Ders kitaplarındaki kültürel öğeler

Konular	5. sınıf	6. sınıf	7. sınıf	8. sınıf
İstiklal Marşı	√	√	√	√
Geleneksel çalgılarımız	√	√		
Türkü örnekleri	√	√	√	√
Türk müziği teorisi	√	√	√	√
Kültürel açıdan önemli günler	√			
Atatürk ve müzik	√	√	√	√
Ülkemize ait müzik türleri	√	√		√
Dini musiki		√	√	

Marşlar	√	√
Geleneksel çalgı toplulukları	√	√
Yurdumuzda müzik	√	√
Geleneksel usül bilgisi		√
Mahalli sanatçılar		√

Tablo 2’de görüldüğü gibi kültürel öğeler ile ilişkili konuların sınıf seviyesi arttıkça çoğaldığı söylenebilir. Kültürel açıdan önemli olan belirli gün ve haftaların ders kitaplarında sadece beşinci sınıf seviyesinde işlendiği görülmektedir. Sekizinci sınıf kültürel konular açısından en yoğun geçen sınıftır.

2. 3. Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, kültür aktarımına yönelik öğretim programı, müzik ders kitapları, çalgı kullanma durumu ve öğrenci tutumlarına ilişkin öğretmen görüşlerine yer verilmiştir. Belirlenen alanlar öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda kodlarla ifade edilmiştir. Görüşler içerisinde seçkiler oluşturulmuştur.

Tablo 3. Öğretim Programına Yönelik Görüşler

Kodlar	n
Ayrılan süre yetersiz	20
Genel program yoğun	16
Kültürel öğeler yetersiz	16
Geleneksel müzik alanları ve örnekleri az	13
Makamsal yapı eksik	11
Karmaşık	9
Kültürel öğeler fazla	2

Öğretmenlerden elde edilen görüşler doğrultusunda, öğretmenlerin tamamı ders için ayrılan sürenin yetersiz olduğu görüşünü bildirmişlerdir. Öğretim programının genel olarak yoğun bir program olduğu ve kültürel öğelerin yetersiz bulunduğu gözlemlenmiştir. Kültürel öğelerin başında gelen geleneksel müziklerimizin ve makamsal yapının eksikliklerine değinilmiştir. Kültürel öğelerin fazlalığını dile getiren de iki öğretmen bulunmaktadır.

Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin, öğretim programının kültürel aktarımdaki yeterliliği ile ilgili verdikleri cevaplar arasından bir seçki oluşturulmuştur.

Ö3, “... Meslekte otuzuncu yılımı geçiriyorum. Dört tane öğretim programı değişikliği gördüm ve hepsinde de kültürel aktarım ile ilgili bölümlerin yetersizliğinden dem vurdum. Bu ülkenin çocuklarına bu ülkenin kültürünü öğretmenin daha kolay ve anlaşılabilir bir yolu olabileceğine inanmaktayım. Öğretim

programlarında yer alan konular hem kapsam bakımından hem de işleyiş bakımından çok karmaşık ve anlaşılmaz. Öğrenciler neye uğradıklarını şaşırıyor. Temel müzik yazı ve öğelerini anlatmakta batı müziği yazım biçimini kullanıyoruz. Şarkıları batı müziği formatında öğretiyoruz ve çocuklarda batı müziği alt yapısını oluşturuyoruz. Bu durumda da öğrencilerde bu müzik türü ile ilgili bir kulak dolgunluğu yaratıyoruz. Sonrasında Türk müziği ve kültür öğelerinin farklılıklarından bahsediyoruz. Öğrenci neye uğradığını şaşırıyor. Müziğimizdeki kendine has makamsal yapının öğretilmesinde bu tezat bir durum yaratıyor. Öğrenciler bu duruma adapte olmakta zorlanıyorlar...”

Ö7, “Kültürel öğelerin aktarımında öğretim programı yeterli gibi gözükse de uygulama bazında bazı sorunlar olduğunu düşünüyorum. Bu sorunların en önemlisi ders saatlerimiz. Dersler o kadar yoğun geçiyor ki öğrencilere derinlemesine kültürel aktarım sağlayamıyoruz. Örnek verecek olursak, ‘Türk müziği kültürünü tanır’ diye bir kazanım var. Bu kazanım derya deniz bilgileri içeriyor. Öğretim programında yer verilmiş ancak benim bu konuyu 2-3 haftada aktarmam gerekiyor. Çünkü diğer konular da var aktarmam gereken. Bu durum mümkün gözüküyor. Öğretim programı bu açıdan gerekli bilgileri sağlasa da biz öğretmenlerin kültürel öğeleri anlatmamızda yeterli zaman sağlamıyor”

Ö10, “Kazanım öğrenciye kazandırılmak için hazırlanır. Öğretim programında yer alan kazanımlara bakıldığında, konunun çok geniş kapsamda tutulduğunu görüyoruz. Bir kazanımı daha tam anlamı ile gerçekleştirememişken hemen diğerine geçiyoruz. Kültürel öğeler hızlıca geçilecek konular değil bence. Öğretim programında da çok geniş ifadeler kullanılarak ‘öğrencilere içerisinden artık ne verirsiniz verin’ dercesine yazılmış gibi hissediyorum. Daha derinlemesine ve zamana yayılarak hazırlanmış olmasını isterdim ancak ne yazık ki öğretim programı kültürel öğelerin aktarımında yeterli gibi gözükken ancak yeterli olmayan bir program.”

Ö16, “Kültürel öğelerin öğretim programında fazla olduğunu düşünüyorum. Zaten kendi çevresinde kültürel bağlamda birçok konuya çocuk maruz kalıyor. Biz de üstüne daha da derinlemesine bu hususlar hakkında bilgiler veriyoruz. Öğretim programının son hali olan 2018 programında bu konunun biraz abartıldığını düşünüyorum. Müzik derslerinin asıl amacının öğrencilerde müziksel farkındalık yaratmak olduğundan yola çıkarak, dinleme, söyleme, kültür alanlarında daha çok batı müziği odaklı olmasının gerekli olduğu kanısındayım. Program zaten tüm öğretilerinde batı müziği yazı ve öğelerini kullanıyor. Verilen şarkı örneklerinin çoğu da batı müziği sistemi ile

yazılmış. Bu hususlar bizlerin ikileme düşmesine neden oluyor. Kültürel öğeler tabii ki de önemli ancak bunun aktarılmasında belirlenen metodolojinin yanlış olduğunu düşünüyorum. Öğretim programında yer alan kültür aktarımı ile ilgili bölümler fazla ve karmaşık.”

Müzik öğretmenlerinin müzik ders kitaplarında yer alan kültürel öğelere ilişkin görüşlerinden elde edilen sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 4. Ders Kitaplarına Yönelik Görüşler

Kodlar	n
Teorik anlatım yetersiz	16
Örnekler az	15
Sarmal bir düzende değil	11
Kurgusal sorunlar	9
Yeterli	6
Ölçme değerlendirme yetersiz	3

Tablo 4’de görüldüğü gibi öğretmenlerin çoğu ders kitaplarının teorik anlatımında yetersiz olduğu görüşünü bildirmektedir. Kültürel öğelerle ilgili örneklendirmelerin az olduğu ve ders kitaplarının birbirini tamamlar nitelikte olmadığını savunan öğretmenlerin sayıları fazladır. Altı öğretmen ders kitaplarını yeterli düzeyde olduğunu değerlendirmiştir. Öğretmenler arasında ders kitaplarında yer alan ölçme değerlendirme bölümlerinin yetersiz olduğunu düşünen öğretmenler de bulunmaktadır.

Müzik öğretmenlerinin ders kitaplarında yer alan kültürel öğelere ilişkin verdikleri cevaplardan seçkiler aşağıda verilmiştir.

Ö4, “Ders kitaplarında kültürel öğe altında sayabileceğimiz en önemli öğeler örnekleri verilen türküler. Peki bu türkü örneklerini biz çocuklara nasıl öğretmeliyiz. Kitaplarda türküler kimi zaman geleneksel hali ile yazılmışken, kimi zaman tampere sistemde yani piyanoya göre düzenlenmiş hali ile yazılmış. Kültür diye bir kavramdan bahsediyorsak onu biz olduğu gibi kuşaklara aktarmalıyız. Eğer kültürel öğeleri kendimize göre yorumlayıp olduğundan farklı bir biçimde aktarırsak, asırlardır gelen orijinal halini yok etmiş oluruz. Bu hususu çok önemli buluyorum. Çocuklar soruyor “öğretmenim peki bu türküde niye değiştirici işaret farklı” diye. Çoğu zaman cevap vermekte zorlanıyorum ve maalesef kitabı hazırlayanlara suçlu atmam durumunda kalıyorum.”

Ö11, “Üç defa kitapların değişimine tanıklık etmiş bir öğretmen olarak, şu an uygulanan ders kitaplarını kültürel öğeler bakımından diğerlerine nazaran çok daha başarılı buluyorum. Diğer iki kitapta yer alan örnekler o kadar yüzeyseldi ki konuyu kitaptan işlemek bile istemiyordum. Türkülerimiz, mahalli

sanatçılar, Türk müziğinin yapısı çok daha sağlıklı bir şekilde ilerleyebiliyor. Çocuklar öz müziğimiz ile edindikleri bilgileri sosyal hayatlarında da etkili bir şekilde kullanabiliyor. Bu konuda velilerden ve çocuklardan aldığım dönütler beni mutlu ediyor. Kitapların içerisindeki kültürel öğeleri memnuniyetle karşılamakla beraber daha da artmalarını isterim açıkçası.”

Ö13, “Türk müziği konservatuvarında bağlama eğitimi alarak mezun olan bir öğretmen olarak, ders kitaplarının kültürel öğelere verdiği alanı ve yeri yeterli görüyorum. Küçük bir detay gibi gelebilir ancak, öğretmenliğe başladığım 2017 yılında okulda bir müzik öğretmeni bulunmuyordu. Göreve başladığım gün hiçbir bilgisi ve ilgisi olmayan çocuklardan, bugün bağlama orkestrası olan bir okula dönüştük. Bunu da ders kitaplarındaki türküleri öğreterek başardık.”

Ö18, “Ders kitaplarının verdiği örnekler çocuklar tarafından genellikle bilinen örnekler. Konuya giriş yapıp kitaptaki örnekleri beraber inceliyoruz. Bu süre çok kısa oluyor. Bu sebeple farklı konulara ve örneklerle girmek zorunda kalıyorum. Mesela Aşık Veysel’e ait uzun ince bir yoldayım türküsü var kitapta. Bu türküyü birçok öğrenci biliyor. Bu sebeple hızlıca Aşık Veysel’in başka türkülerine geçiyorum. Çeşmi siyahım, kara toprak ve güzelliğin on par etmez türkülerini de öğretiyorum. Sonuç olarak ders kitaplarını kültürel öğeler açısından verdiği örnekleri yeterli bulmuyorum. Bu örneklerin arttırılması gerektiğini düşünüyorum.”

Öğretmenlerin kültürel aktarımda öğretmen yeterliklerine yönelik görüşleri Tablo 5’de gösterilmektedir.

Tablo 5. Öğretmen Yeterlikleri

Kodlar	n
Geleneksel çalgılarımızın öğretiminde eksiklik	14
Öğretmen yetiştirmede standartlaşma	11
Hizmet içi eğitim isteği	10
Öğretmen yetiştirme programının güncellenmesi	8

Görüldüğü gibi öğretmen yetiştirme programlarında geleneksel çalgılarımızın öğretiminde eksiklik olduğu görüşünü belirten öğretmenler fazlalıktadır. Farklı program türlerinden mezun olan öğretmenlerin pedagojik formasyon alarak müzik öğretmenliği yapabilmektedir. Öğretmenlerin bu konuda standartlaşmaya yönelik görüşleri olduğu belirlenmiştir. Hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının ve öğretmen yetiştirme programlarının kültürel öğelerin aktarımı hususunda tekrar güncellenmesi gerektiği görüşünü savunan öğretmenler mevcuttur.

Öğretmenler arasında kültürel aktarımda öğretmen yeterliklerine yönelik görüşlerden seçkiler sunulmuştur.

Ö2, “İlk olarak öğretmen nasıl bir okuldan mezun oldu ona bakmak lazım. Öğretim programında yer alan kültürel öğelerin aktarımında kullanılan eserleri bırakın çalmayı söyleyemeyen öğretmen arkadaşların olduğunu görmek beni üzüyor. Arkadaşların bu husus hakkındaki savunmaları da oldukça garip. Kendilerinin batı müziği eğitimi aldıklarını bu sebeple Türk müziği ile ilgili herhangi bir konuyu işlemekte zorlandıklarını belirtmeleri oldukça ilginç. Buradan şu sonucu çıkartmak mümkün, kimi öğretmen yetiştiren kurumlarda Türk müziği eğitimi önemsenmiyor. Hal böyle olunca da bakanlığın yayınladığı öğretmen yeterlikleri müzik alanında bir anlam ifade etmiyor. Çünkü her okuldan asgari düzeyde aynı seviyede müzik öğretmeni yetişmiyor. Müzik öğretmenin mesleki olarak sadece bir alanda kendini yetiştirmesi sorunlara neden oluyor. Müzik öğretmeni tüm öğretim alanlarına hâkim olmalı. Eline bağlamasını alıp türkü de çalmalı, kemanını alıp Mozart da çalmalı. Kendini sürekli geliştirmeli. Çalıştığı bölgenin dinamiklerini hızlıca öğrenmeli. Kültürel yapıyı çabucak çözümlayebilmelidir.”

Ö10, “Kültürü aktarmak o kültürün tüm detaylarını bilmekten geçer. O kadar hassas bir konudur ki bu, öğretmen ne kadar biliyorsa öğrenci de o kadar bilir. Bir müzik öğretmenin her şeyden önce Türk müziği kültürünün olması gerekir. Halk müziği ya da sanat müziği her ikisinden de farklı makamlarda ve usullerde eserler yorumlayabilmelidir. Bir çalgı ile çocuklara dinletebilecek seviyede enstrüman çalmalıdır. Türk müzik kültürünü hissetmeyen, bilmeyen bir öğretmenin çocuklara kültürel anlamda bir şeyler katabileceğine inanmıyorum.”

Ö6, “Kültürel farkındalık yaratabilmek için, içinde bulunduğumuz kültürün en ufak detaylarına kadar farkında olmamız gerekiyor. Çocuklar zaten yaşadıkları çevreden ailelerinden ve özellikle büyüklerinden bu konu hakkında detaylı bilgi alıyor. Hatta bilgi almasına gerek yok bizzat yaşayarak öğreniyor. Biz müzik öğretmenlerine düşen ise bu kültürün bilinmeyen yönlerini ve özelliklerini ortaya çıkartmak. Ancak bu şekilde öğrenciler üzerinde bir kültürel farkındalık yaratılabilir. Örneğin ben Tokat ilinde bir ortaokulda çalışıyorum. Çocuklarımın neredeyse tamamı bu şehirde doğmuş büyümüş. Şimdi ben bu çocuklara Tokat ile ilgili onların bilmedikleri farklı türküleri, değişik örf ve adetleri anlatmam gerekli. Bu husus farkındalık yaratmak için yeterli değil. Öğretmenin burada yaşayan çocuklara Doğu Anadolu bölgesindeki kültürel öğeleri, Ege’de yaşanan kültürü kısaca tüm ülkemizdeki kültürel farklılıkları anlatabilmesi gerekli. İşte o zaman öğrencilerde kültürel farkındalık yaratabilirim. Bir

müzik öğretmenin de bahsettiğim tüm konularda yeterli düzeyde bilgili olması gerekli.”

Ö19, “Öğretmenin kültürel öğeleri aktarmadaki rolü büyüktür. Çocukların bu öğeleri sağlam bir şekilde hissedebilmeleri için, öğretmenlerin ilk önce bir Türk müziği çalgısı çalmayı bilmesi gerekir. Elektronik olarak tahtadan ‘youtube’den açılan şarkılar asla canlı söyleme gibi olmayacaktır. Örneğin türkülerin yaşanmış hikâyelerini sınıfta oynatacak kadar drama-tiyatro bilgisi, oynattığı oyunun sonunda da o türküyü çalıp söyletebilecek kadar da çalgı bilgisi olmalıdır.”

Öğretmenlerin derslerinde Türk müziği çalgısı kullanma durumları tablo 6’da gösterilmektedir.

Tablo 6. Türk müziği çalgısı kullanma durumu

	f	%
Kullanıyorum	13	65
Kullanmıyorum	7	35
Toplam	20	100

Tablo 6’da görüldüğü gibi öğretmenlerin çoğunluğu derslerinde Türk müziği çalgısı kullanmaktadır. Kültürel öğelerin öğrencilere aktarımında, ders kitaplarında yer alan örneklerin seslendirilmesinde Türk müziği çalgısı kullanabilmenin önemli bir etken olduğu söylenebilir. Bu açıdan öğretmenlerin çoğunluğunun Türk müziği çalgısı kullanması, dersin yürütülmesine olumlu katkılar sağlamaktadır. Aşağıda öğretmenlerin çalgı kullanma durumları ile ilgili bazı görüşlerine yer verilmiştir.

Ö1, “Müzik eğitimime güzel sanatlar lisesinde başladım. Bu okulda keman eğitimi gördüm. Hocam ile batı müziği dışında bir şey çalmadık. Sonrasında eğitim fakültesini kazandım ve burada da keman eğitimime devam ettim. Toplam sekiz yıl Türk müziğine dair en ufak bir eser çalmadım. Bir yarıyılık bağlama eğitimini sanıyorum ikinci sınıfta almıştık. Zorunlu olarak birkaç türkü çaldığımızı hatırlıyorum. Sonrasında bir daha kılıfını bile açmadım bağlamanın. Şimdi beş yıllık öğretmenim ve bu konuda kendimi yetiştirmemiş olmanın getirdiği eksikliği derinden hissediyorum. Keşke kendi kendime de olsa geçen zaman içerisinde bağlama ile ilgilenseydim. Maalesef derslerimde de kültürel öğeler ile ilgili konular geldiğinde çalgı kullanamıyorum.”

Ö8, “Batı müziğinin egemen olduğu bir okulda yetiştim. Egemen olmak gibi terimlerin ne kadar yanlış olduğunu çok sonradan öğrendim. Hocalarımız bizlere sürekli batı müziği çaldırdılar. Batı müziği eğitiminin hep en önde olduğunu hissettim yıllarca. İlk atama yerim olan Sivas ili Şarkışla ilçesinde durumun ne kadar da sıkıntılı olduğunu anladım. Bu kadar yoğun bir halk

kültürünün olduğu ilçede, öğrencilerle aynı dili konuşmak istiyorsanız bağlama çalmalısınız. Etkinliklerde sürekli klavye ile Türk müziği yapmaya çalıştım. Bağlama çalan o kadar çok öğrencim olmasına karşın ben çalamadığım için süreci ilerletemedim. Sonradan kendimi bu konuda geliştirmek istesem de başaramadım. Eksikliğini hep hissediyorum.”

Ö9, “Derslerimde Türk müziği çalgısı kullanmıyorum. Açıkçası Türk müziği de ilgimi çeken bir müzik türü değil. Yan flüt ile çalabildiğim kadar birkaç eseri öğrencilerime dinletmeye çalışıyorum.”

Ö12, “Türk müziği çalgısı maalesef çalamıyorum. Ama bu durumun Türk müziği öğretmeye engel teşkil edecek bir unsur olduğunu da düşünmüyorum. Derslerimde sürekli teknolojiden yararlanıyorum. Günümüzde artık tüm platformlarda hangi eser olursa olsun örneğine rastlıyoruz. Bu platformlar aracılığı ile çocuklara aktarım sağlıyorum.”

Ö14, “Kültürel öğeler ile ilgili konuları yüzeysel anlatarak geçiyorum. Herhangi bir çalgı çalmamı gerektirecek bir hususun olduğunu da düşünmüyorum. Öğrencilerde zengin bir müzik kültürü oluşturmanın iyi bir dinleyici olmalarından geçeceğine inanmaktayım.”

Öğrencilerin kültürel öğelere karşı tutumlarına yönelik öğretmenlerin görüşleri Tablo 7’de gösterilmektedir.

Tablo 7. Öğrenci Tutumları

Kodlar	n
Olumsuz	16
Gereksiz görülüyor	15
Geleneksel müzikler beğenilmiyor	13
Sıkıcı bulunuyor	12
Popüler kültür çok baskın	10
Olumlu	2

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu kültürel öğelere yönelik öğrenci tutumlarını “olumsuz” olarak nitelendirmektedir. Öğrencilerin derslerde yer alan kültürel öğeleri gereksiz gördükleri belirtilmektedir. Geleneksel müziklerin beğenilmediği ve sıkıcı olduğu görüşü belirtilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin yarısı ise popüler kültürün çok baskın olduğunu savunmaktadır. Öğrencilerin kültürel öğelere yönelik olumlu tutum içinde olduklarını belirten öğretmen sayısının oldukça az olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin görüşleri arasından kültürel öğelere karşı öğrencilerin tutumlarını belirten seçkiler aşağıda sunulmuştur.

Ö5, “Öğrencilerin kültürel öğelerle ilgili konulara katılımları beni fazlası ile mutlu ediyor. Öğrencilerim Türk kültürüne dair

ne varsa öğrenmekle kalmayıp, derin araştırmalar içerisine de giriyorlar. Büyük Şehirde yaşama özellikle Anadolu’da yaşanan kültürü maalesef olumsuz etkiliyor. Bizler de bu açığı ğrencilerimin büyüklerine danışarak edindikleri bilgiler ile kapatıyoruz. Örneğin Kars’ın bir ilçesinde doğmuş büyümüş babalarından annelerinden o yöreye ait kültürel ögeleri sınıfamıza taşıyorlar. Tüm ğrencilerime nereliler ise o yöreye ait en az iki türküyü söylemeleri için ödevler veriyorum. Böylelikle tüm yörelerden birçok eser dinleyip, o yörenin rfn adetini sınıfamızda yaşatıyoruz. Bu durum beni bir ğretmen olarak inanılmaz mutlu ediyor.”

15, “ocuklar maalesef popüler kültür dışında kalan kültürü kabul etmiyorlar. Dünya nereye doğru gidiyor kestirmekte zorlanıyorum. Her gelen yeni nesil bir öncekinden daha kopuk geliyor. zmz, vatanımızı, Anadolu’yu anlatan ne varsa çocuklarda ters etki yaratıyor. Buna en iyi örnek, çocukların pop ve rap müzik dışında başka hiçbir müziği dinlememeleri. Bu durum beni çok zse de elimden geldiğince kültürümüz ile ilgili konuları işlemeye devam ediyorum.”

17, “... Trk söylemekten utanan öğrencilerim var maalesef. Türküyü geri kalmışlık olarak görüyormuş. Her ne kadar bu durum bir ğretmen açısından içinden çıkılmayacak bir bataklık olarak gözükse de, çocuklara kültürümüzü sevdirmek için elimden geldiğince çalışıyorum.”

20, “... Kültürel hiçbir ögenin artık ülke gençleri tarafından önemsenmediğini görmek beni üzüyor. ağın gerekliliklerine ayak uyduralım derken, asırlardır gelen bir kültürün yok olduğunu görmek canımı çok yakıyor. Elimden geleni yapmaya çalışsam da maalesef gençliğin umurunda olmadığını görüyorum. Dersi geçecek kadar yeterli bilgiyi alıp, kullandıktan sonra da çöpe atıyorlar gibi hissediyorum.”

3. Sonuç, Tartışma ve neriler

Araştırmada ortaokul müzik dersine yönelik ğretim programı ve ders kitapları incelenerek kültürel ögeler belirlenmiştir. Bu ğretim programının yürütücüleri olan öğretmenlere de ğretim programı, ders kitapları, ğretmen yeterlikleri, çalgı kullanma durumları ve öğrencilerin konulara yönelik tutumlarını içeren sorular yöneltilmiştir. Öğretim programı üzerinde gerçekleştirilen inceleme sonucunda, program dahilinde kazanımların dinleme-söyleme ve müzik kültürü öğrenme alanlarında yer aldığına ulaşılmıştır. Öğretim programının diğer öğrenme alanlarında kültürel ögelerin bulunmaması büyük bir eksiklik olarak görülebilir. Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında ise, ğretim programında yer alan kültür aktarımı ile ilgili kazanımların büyük çoğunluk tarafından yetersiz bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretim programında yer alan

kazanımların, uygulanabilirliği ile ilgili ciddi endişeler bulunmaktadır. Bu kazanımların gerçekleştirilmesinde öğretmenlerin de çeşitli zorluklar ile karşılaştığı ve kazanım sayılarının yeterli düzeyde olmadığı sonuçlarına değinilmiştir. 2006 müzik dersi öğretim programı ile günümüzde kullanılan 2018 öğretim programının karşılaştırıldığı çalışmada da kazanım sayılarının azlığı ve uğradığı değişimlere değinilmiştir (Albuz ve Demirci, 2018: 94). Literatürde gerçekleşen bir diğer çalışmada da, 8. sınıf kazanımlarının gerçekleştirilme düzeyi incelenmiştir. Bu çalışma sonuçlarında, müzik kültürü ile ilgili kazanımlara büyük ölçüde ulaşılmasına rağmen, Türk müziğinin makamsal yapısı, Türk topluluklarının müzik kültürleri ve Türk müziği biçimlerine yönelik kazanımlara ulaşamadığı sonuçlarına varılmıştır (Güven ve Çelenk, 2020). Öğretim programının yeterli olduğu ancak uygulamada çeşitli zorlukların yaşandığını gösteren çalışmada mevcuttur (Umuzdaş ve Levent, 2012). Sonuçlar bu çalışmayı destekler niteliktedir.

Ders kitaplarında yer alan kültürel öğelerin düzeyine ilişkin gerçekleştirilen incelemede, sınıf seviyeleri arttıkça kültürel öğelerle ilişkili kazanım ve örneklerinde arttığı görülmektedir. Ortaokul müzik ders kitaplarının tüm seviyeler için farklı editörler tarafından yayımlandığı görülmüştür. Bu durumun sınıf seviyeleri arasında bir kopukluk yarattığı ve ders kitaplarında verilen örneklerinde buna bağlı olarak farklılıklar gösterdiği söylenebilir.

Öğretmenlerin ders kitapları hakkında görüşlerine bakıldığında kitaplarda yer alan örneklendirmeleri yetersiz buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler arasında bir önceki programa göre örneklerin sayısının arttığını ancak bu sayının da yetersiz olduğu görüşünü savunanların fazlalığı dikkat çekmektedir. Kültürel öğeler genellikle Türk müzik kültürü örnekleri arasından oluşturulmaktadır. Nevruz (2018) çalışmasında, öğretim programında Türk müziği ile ilgili örneklendirmelerin yeterli düzeyde olmadığı sonucuna değinmiştir. Uluçay (2012) ders kitaplarında ulusal değerler içeren konulara ait örneklerin sayısının çok az olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bayramlar ile ilgili örneklere ise hiç yer verilmediğine değinmiştir. Çalışmalarda elde edilen sonuçlar araştırmayı destekler niteliktedir.

Kültürel farkındalık yaratmak için öğretmenlerin yeterlik düzeyleri ile ilgili, öğretmenlerin kendilerini yeterli gördükleri ancak zümrelerinden ve çevreden gördükleri kadarı ile diğer meslektaşlarının bazı sorunlarla süreci devam ettirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Derslerinde Türk müziği çalgısı kullanamayan öğretmenlerin ise öğrenim gördükleri fakültelerden kaynaklı Türk müziği çalgısı çalmayı bilmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. 2018 yılında yürürlüğe giren müzik öğretmenliği lisans ders programında bağlama eğitimi iki dönem boyunca zorunlu ders olarak belirlenmiştir (YÖK, 2018). Bu program ile öğrenim gören öğrenciler henüz mezun olmamışlardır. Görev yapan öğretmenler eski programlardan mezundur. 2018 programından önce bağlama eğitimi okul çalgıları içerisinde değerlendirilen ve bir

yarıyılık dersi kapsayan niteliktedir. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin birçoğunun eğitim fakültesi mezunu oldukları belirlense de konservatuvar, GSF gibi kurumlardan mezun olan öğretmenlerin de olduğu görülmektedir. Bu kurumlarda Türk müziği öğretimi ile ilgili herhangi bir ders olmayabileceği gibi, doğrudan Türk müziği alanında mezun veren kurumlar da olabilir. Bu öğretmenler Türk müziği enstrümanı kullanamama ile ilgili kendilerini eksik hissetmektedirler.

Öğrencilerin kültürel öğeler ile ilgili tutumlarına ilişkin, öğretmenler ağırlıklı olarak öğrencilerin tutumlarını yetersiz bulmaktadır. Elde edinilen sonuçlar, öğrencilerin popüler kültür dışında kalan kültürel hiçbir alanla ilgilenmediklerini göstermektedir. Aydın (2019) ortaokul görsel sanatlar dersi kapsamında gerçekleştirdiği çalışmasında da benzer bulgularla öğrencilerin oyunlar, ünlüler ve kitle iletişim araçları üzerinde ilgili olduklarına değinmiştir. Akkaya (2008) öğrenciler üzerinde gerçekleştirdiği çalışmasında da, popüler kültür etkinliklerini olumsuz olarak değerlendiren birçok öğrencinin aslında hayatın tüm alanlarına etki eden bu kültüre dair ne varsa içinde oldukları sonucuna ulaşmıştır. İlkokul çocukları üzerinde yapılan bir araştırmada da, popüler kültürün öğrencileri teknolojik araçlar ile fazla zaman geçirmeye ve aşırı tüketime yönlendirdiğine ait bulgular bulunmuştur (Bilgin ve Güler, 2017). Araştırmalarda değinilen sonuçlar çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Tüm bu incelemeler ve değerlendirmeler ışığında; öğretim programının kültürel öğeler ile ilgili kazanımlarının tekrardan yapılandırılmasının, ders kitaplarında yer alan kültürel öge örneklerinin sayısının arttırılmasının kültürel öğelerin öğrencilere aktarılmasında olumlu katkılar sunacağı düşünülmektedir. Öğretmenlerin eğitim gördükleri fakültelerde, kültür ve aktarımı ile ilgili hususları içeren derslerin öneminin ve sayılarının arttırılması, Türk müziği öğretimi ile ilgili alanların etkinliğinin genişletilmesinin faydalı sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir. Özellikle daha küçük yaşlarda, ilkokul döneminde öğrencilerin müziksel kültürel öğelerle tanıştırılması ve özendirilmesinin gelecek kuşakların kültürel öğelere bakış açısını değiştirebileceği düşünülmektedir. Ortaokul öğrencilerini popüler kültürden uzaklaştırabilmek için, nitelikli kültür sanat etkinliklerinin okullarımızda yer alması gerekmektedir. Öğrenciler ile gerçekleşecek tarihi eser incelemeleri, resim sergileri, konserler vb. etkinliklerin sayısı ve niceliği arttırılmalıdır. Bu sayede öğrenciler üzerinde kültürel farkındalık oluşturma'nın kültürel gelişime katkı sunabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2019). Türk kültür ve devlet geleneğinde kadın. *İnsan ve İnsan*, 6 (21), 395-411.
- Akın, B. (2018). Kültürel bellek ve müzik. *Eurasian Journal of Music and Dance*, 13, 101-117.

- Akkaya, S. (2008). *Üniversite öğrencilerinin popüler kültür etkinlikleri ve boş zaman alışkanlıkları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Albuz, A. - Demirci, B. (2018). 2006 müzik dersi öğretim programı ile 2018 ilkököl ve ortaokul müzik dersi öğretim programının karşılaştırılmalı kuramsal çerçeve analizi. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 41, 86-95.
- Aydın, D. (2019). *Ortaokul görsel sanatlar öğretmenlerinin 7. sınıf kazanımlarını edindirmede popüler kültür öğelerine derslerinde yer verme durumları*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ayhan, A. (2015). Müzik imgelerinin kültür aktarımında kullanılabilirliği: Kültürel yansımalar. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 1 (1), 79-83.
- Bay, D. N. (2018). Okul öncesi eğitimde bir kültür aktarımı: Milli oyunlar. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9 (2), 82-104.
- Başbay, A. - Bektaş, Y. (2010). Çokkültürlülük bağlamında öğretim ortamı ve öğretmen yeterlikleri. *Eğitim ve Bilim*, 34 (152), 30-43.
- Bilgin, A. - Güner, F. (2017). Popüler kültür ve ilkököl çağındaki çocuklar (öğretmen görüşlerine göre durum tespiti). *Milli Eğitim*, 216, 117-133.
- Bulut, M. (2013). Türkçe eğitimi ve öğretiminde dil ve kültür aktarımı aracı olarak atasözleri ve deyimlerin önemi. *Turkish Studies*, 8 (13), 559-575.
- Bülbül, H. (2016). Müze ile eğitim yoluyla ortaokul öğrencilerinde kültürel miras bilinci oluşturma. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6 (3), 681-694.
- Büyüköztürk, Ş. vd. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Celkan, Y. H. (2005). *21. yüzyıl'da sosyoloji ve eğitim*. Trabzon: Hegem.
- Çepni, S. (2009). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. 4. baskı, Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çokluk, Ö. vd. (2011). Nitel bir görüşme yöntemi: Odak görüşme. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4 (1), 95-107.
- Gürel, D. - Çetin, T. (2018). Sosyal bilgiler dersi ve kültür aktarımında edindiği rol üzerine bir inceleme. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 6 (2), 22-40.
- Güven, K. A. - Çelenk, K. (2020). Müzik öğretmenleri görüşleri doğrultusunda 2018 müzik dersi öğretim programı 8. sınıf kazanımları üzerine bir değerlendirme. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24 (1), 447-469.
- İnanç, B. Y. (2004). *Gelişim psikolojisi çocuk ve ergen gelişimi*. Adana: Nobel.
- Kula, F. (2017). *Kültür aktarımı ve kültürel kimliğin geliştirilmesi konusunda yöneticilerin, öğrencilerin ve velilerin beklentileri, görüşleri ve önerileri*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Küçüköncü, H. Y. (2010). *Genel müzik kültürü öğretimi*. Ankara: Efil.
- MEB (2018). *Müzik dersi öğretim programı*. Ankara: MEB.
- MEB (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. Ankara: MEB.
- Melanlıoğlu, D. (2008). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretim programları. *Eğitim ve Bilim*, 33 (150), 64-73.

- Memiş, M. R. (2016). Yabancı dil öğretiminde eğitim ortamı ve kültür aktarımı. *Turkish Studies*, 11 (9), 605-616.
- Mert, O. vd. (2013). Çeviri çocuk kitaplarının kültür aktarımı açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 58-73.
- Nevruz, Ş. (2018). *Ortaokul öğrencilerinin öğrenme stilleri, müzik ders kazanımlarının gerçekleşme düzeyi ve derse yönelik tutumlarının incelenmesi*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Öztürk, H. vd. (2021). Okul öncesi dönemde kültürel miras eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri: Denizli ili örneği. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5 (1), 175-203.
- Seale, C. (1999). Quality in qualitative research. *Qualitative Inquiry*, 5 (4), 465-478.
- Sertkaya, B. K. (2010). *İlköğretim II. kademe sosyal bilgiler dersi öğretiminde kültür aktarımı ve kültürel kimlik geliştirme*, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Soysaldı, A. (2018). Kültür, sanat ve beşeriyet ilişkisi. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 22, 305-315.
- Tanrıverdi, H. (2018). Din kültür ilişkisi üzerine bir değerlendirme. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 8 (3), 595-601.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24 (24), 543-559.
- Uluçay, T. (2012). İlköğretim 6-7-8. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan şarkıların müziksel amaçlar bakımından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (2), 337-357.
- Umuzdaş, S. - Levent, A. (2012). Müzik öğretmenlerinin ilköğretim müzik dersi işleyişine yönelik görüşleri, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 56-73.
- Yıkımış, M. S. (2020). Nitel araştırmalarda e-görüşme tekniği. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (1), 183-197.
- Yıldırım, A. – Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- YÖK (2018). *Müzik öğretmenliği lisans öğretim programı*. Ankara: YÖK.

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

İzinler ve Etik Kurul Belgesi/Permissions and Ethics Committee Certificate: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Etik Kurulu 13.09.2022 09.08 kararı sonucunda çalışma için etik uygunluk verilmiştir / As a result of the decision of the Ethics Committee of Tokat Gaziosmanpaşa University on 13.09.2022 09.08 ethical compliance was granted for the study.

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayımlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / There is no potential conflict of interest for the author regarding the research, authorship or publication of this article.

Katkı Oranı Beyanı/Author Contributions: Araştırmanın giriş, yöntem ve bulgular kısmı 1. yazar, sonuç ve tartışma kısmı 2. yazar tarafından gerçekleştirilmiştir. /The introduction, method and findings part of research was carried out by the 1. Author, the conclusion and discussion part by the 2. Author.